

ULUSLARARASI BEDİÜZZAMAN SEMPOZYUMU-III

**20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve
Bediüzzaman Said Nursî**

İlmi Heyet

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. İbrahim Canan,
Prof. Dr. Suat Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Prof. Dr. Faris Kaya

Yayına Hazırlayan

Mehmet Paksu

Tercümeleler

Arapça

Veli Sırım, Abdülaziz Hatip, Kenan Demirtaş

İngilizce

Metin Karabaşoğlu

Almanca

Nuriye Uşşak

Dizgi

Nesil Basım Yayın

551 32 25

Baskı, Cilt:

Nesil Matbaacılık A.Ş.

551 32 27

ISBN 975-408-271-5

©

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın A.Ş.'ye aittir.

◆

Sanayi Cad. Bilge Sk.No: 2

Yenibsona / İSTANBUL

Tel: (0212) 551 32 25 pbx

ULUSLARARASI BEDIÜZZAMAN SEMPOZYUMU

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON BEDIÜZZAMAN

اللقاء العلمي بين الأديان محمد بن عبد الوهاب

24-26 September 1995 İstanbul - TURKEY

BEDIÜZZAMAN'IN HAYATINDA İSLÂMA DÂVET TECRÜBESİ

MUHAMMED SAİD RAMAZAN EL-BÛTÎ*

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Lütfuyla iyi işlerin tamamlandığı Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed'e ve onun bütün âl ve sahabilerine salat ve selâm olsun.

Bu tebliğimde şu noktalar üzerinde duracağım:

1. Büyük İslâm dâvetçisi Bediüzzaman'ı hayatının ilk dönemlerinde siyasî faaliyet ve mücadelelerin içerisinde iten faktörler nelerdir?
2. Daha sonra onu siyasetten vazgeçirip siyaset üstü bir tavır takındıran faktörler nelerdir?

*Prof. Dr. MUHAMMED SAİD RAMAZAN EL-BÛTÎ

Muhammed Said Ramazan el-Bûtî Cizre'de doğdu. Dört yaşındayken babasıyla beraber Suriye'ye göç etti. Lise tahsilini, Şam'da et-Tevcihü'l-İslâmî kolejinde bitirdi-ki, o zamanlar o kolej meşhur âlim ve eğitimci Şeyh Hasan Habenneka el-Meydânî'nin gözetim ve idaresinde bulunuyordu.

1955 yılında el-Ezher Üniversitesi, Şeriat Fakültesi'nden lisans ve 1958 yılında da aynı üniversitenin Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesinden eğitim dalında yüksek lisans diploması aldı. 1958 yılında Suriye liselerinde eğitimcilik ve 1960 yılında da Şam Üniversitesi Şeriat Fakültesinde asistanlık görevine getirildi. 1965 yılında el-Ezher'de Şeriat-ı İslâmiye usûlü hakkında yaptığı doktoraşından sonra Şam Üniversitesi Şeriat Fakültesinde öğretim üyeliğine, sonra aynı fakültenin dekan yardımcılığına ve daha sonra da Dekanlığına atandı. Şu anda bu fakültenin Dinler Tarihi Anabilim Dalının başkanlığını yapmaktadır.

el-Bûtî aynı zamanda Ürdün Krallığına bağlı İslâm Medeniyeti Araştırma Merkezi'nin de bir üyesidir. Fıkıh, Akaid, Felsefe ve Edebiyat dallarında kırka yakın eser yazmış; milletlerarası birçok sempozyum ve panellere katılmış ve eserleri Türkçe, İngilizce ve Fransızcaya tercüme edilmiştir.

3. İkinci tutum daha sağlıklı ve yararlı olduğuna göre, bu, bir sistem ve yönetim biçimi olarak İslâmın siyasetle alakasının bulunmadığı anlamına gelir mi? Bu büyük davetçinin tecrübesinden günümüz için nasıl bir ders çıkarabiliriz?

Biz bu araştırmamızda bu plana göre hareket edeceğiz. Sonunda bazı önemli ve faydalı neticelere ulaşacağımızı umuyorum. Varacağımız bu sonuçları, Allah yoluna halisane dâvette bulunan zatlar bu alandaki gayretlerinde bir düstur edineceklerdir.

1) Bediüzzaman'ın hayatını inceleyen veya onun hakkında öz bir bilgi okuyan herkesçe bilinen bir gerçek hakkında sözü fazla uzatmayacağız. O gerçek de şudur: Bediüzzaman yirmi yaşından itibaren siyasetle ciddi olarak ilgilenmiş ve bu yöntemle Allah'ın yoluna dâvete yönelmiş, muhtelif insan grup ve tabakalarına İslâmın hakikatlerini öğretmeye büyük gayret göstermiştir.

Fakat Bediüzzaman'ı tanıyan herkesçe bilinen bu gerçeği bir yana bırakarak başka bir noktaya geçiyoruz. O da, İslâmî gayretlerinin ve dâvet faaliyetinin çok erken dönemlerinde onun siyasete olan bu yönelişinin arkasındaki faktörlerin ne olduğu sorusunu sormaktır.

Ben bu sorunun cevabı üzerinde durdum ve onu buna sevkeden gerçek faktör ve olguyu gösterecek cevap üzerinde düşündüm. Sonunda kesin kanaatım geldi ki, bunun arkasındaki hikmet özetle şudur:

Kendine güven ve izzet-i nefsinin rencide ettirmeme duygusu Üstad Bediüzzaman'ın İslâmî araştırmaya özenle başladığı ania birlikte doğmuştur ve ikisi ikiz kardeş gibidir. Bu iki hassasiyet merhumun hayatının ilk yıllarında aynı anda ortaya çıkmıştır. Bu sebeple gençliğinin büyük bir bölümünü Müslümanların ve İslâm dâvasının problemleri üzerinde düşünmekle geçirmiştir. Bunu yaparken izzet-i nefis ve kendine güven rengiyle boyalı ruhunun penceresinden meselelere bakmıştır. Bediüzzaman Hazretleri *Emirdağ Lahikası*'nda değişik vesilelerle buna işaret etmiştir. Özellikle "Büyük bir velinin itirazları ve buna cevaplar" başlığı altında bazı hakikatleri açıklarken bu noktaya parmak basmıştır.

Evet, gerçekten o ne gençliğinde, ne de yaşlılığında bir gün bile Allah yoluna dâveti *nefsanî arzularını* tatmin veya şahsî emellerini gerçekleştirilmeye alet etmemiştir. Fakat gençliğinin ilk yıllarından itibaren varlığını hissettiren karakteri onu, kendisinin eşi benzeri az görülmüş üstün vasıflarına, yüksek kişiliğine ve engin malumatına hayran kalan bazı önemli şahsiyetlere dayanmasına sevk etmiştir. Miran aşireti reisi Mustafa Paşa ve Üstadla sağlam bir dostluğu bulunan Bitlis Valisi bu şahsiyetlerden iki örnektir. Sözü edilen vali onun nadir görülmüş ilmi ve fikri kişiliğine hayrandı. Üstad da o validen gördüğü bu izzet ve ikram sebebiyle ona biraz meyletti. Hiç kuşkusuz bu izzet ve ikram hayatının o döneminde onun yüksek ve izzet dolu kişiliği için bir meyil ve hoşnutluk kaynağı olmuştur.

Üstad ile kendisine hayranlık gösteren bu tür şahsiyetler arasındaki bu alakalar siyasetin hakim olduğu bir ortam ve atmosferde doğmuştur. Özellikle İttihad ve Terakki'nin faaliyetlerinin büyük bir heyecanla yürütüldüğü, hasta olan Hilafet-i İslâmiye aleyhinde hile ve tuzakların kol gezdiği o dönemde, birbirinden farklı ve hatta zıt da olsa bütün hareketlerin arkasındaki faktör, siyasî etkenlerdi. Bediüzzaman da sözkonusu mücadelenin tam ortasında yaşıyordu. Bu sebeple İslâma yöneltilen planlara karşı onu korumaya gayret ederken aynı etkenlerden yararlanması

ve hedeflerini, belirttiğimiz sebeplerden dolayı kendisini içinde bulunduğu ve âdeta kuşatıldığı aynı atmosferde gerçekleştirilmesi gerekiyordu.

Onu İttihad ve Terakki grubuyla, bu grubun kullandığı aynı taktik ve silahla mücadeleye ve onları yıkıcı hedeflerine ulaşmaktan alıkoymaya sevkeden buydu. Üstad merhum, İttihadçıların kullandıkları aynı sloganları kullanıyordu. Bunlar da hürriyet, kardeşlik ve eşitlikti. Fakat o, sözkonusu sloganları İslâm şeriatı ve inancına bağlama noktasma ısrarla dikkat çekti. Sonra şiddetle bu noktaya parmak bastığı ateşin hitabelerde bulundu ve makaleler neşretmeye başladı. O, bu siyasî tutumunu şöyle ilan ediyordu:

“İslâmiyetin tarif ettiği hürriyete iltica etmezsek, istibdat ve istibâda maruz kalınz ve insanları hürriyet adına fitnenin kucağına atar, çok yakında bu hürriyete kurban oluruz.”

Bu siyasî yöntem, insanları İttihadçıların kafasındaki tehlikelere karşı uyararak için en uygun yoldu. Bu şekilde İttihadçılar da, hiçbir bahaneyle onu muahaze edemiyordu. Çünkü kendilerinin kullandığı sloganların aynısını dile getiriyordu.

Böylece Üstad kendisini dört bir yandan saran siyasî bir ortamın içinde bulmuştu. Bu da kendisiyle birçok siyasî fikir sahipleri arasında doğan dostluklardan ileri geliyordu. Üstad izzetine olan düşkünlüğünden ve bu dostlukların bu hissine destek vermesinden dolayı bunu sürdürüyordu.—İhlaslı bir dâvetçi ve hatta Allah'ın dininin ateşli bir savunucusu olması hasebiyle—bu atmosferde de İslâmî dâvet ve faaliyetlerini mutlaka devam ettirmesi ve aynı siyaseti dine ve dinî hakimiyete karşı hile ve tuzak siyasetine karşı bir siper ve kalkan olarak kullanması gerekiyordu.

2) Bu yorum, Üstad Bediüzzaman'ın takip etmek üzere atıldığı siyaset yolunun gerekçelerini ifade ediyor gibidir. Son derece zeki ve ileri görüşlü olan Bediüzzaman'ın, insanlar nezdinde merhub ve makbul sloganlara ulaşmak için İttihadçılarla yarışıp onlardan önce bunlara el atarak, sözkonusu grup bunları yıkıcı ve baskıcı hedeflerine âlet etmeden önce bunlara İslâmî bir kisve giydirmeye çalışması gayet mantıklı ve makul bir durumdur.

Daha sonra bu yolu terkedip bu maslahatları ihmal etmesine sevkeden nedir? Buna alternatif olarak hangi metoda yönelmiştir?

Hiç şüphesiz, onu bu methodan vazgeçirmeye sevkeden, kalbinde durmadan gelişip güçlenen ihlasıdır. Bir insanın gönlünde ihlas duyguları güçlenip, yaptığı her şey Allah rızası için olunca, Allah'a hâlisane yönelişini zedeleyip bulandıracak diğer kusurlu ve şâibeli herhangi bir işin varlığını kabul etmez. İşte, öz ve genel bir biçimde ifade edilecek olursa gerekçe bu! Fakat, bu özlü ifadeyi biraz daha açalım ve onu siyasî faaliyetlerden çekilmeye sevkeden faktörleri sıralayalım:

Birincisi: Gerek siyasî faaliyetlere atılma ve gerekse bundan çekilme tecrübelerini bizzat yaşayan Bediüzzaman şunu vurguluyor: Siyasî cereyanlara dahil olarak, onlara dayanarak, hatta çoğu zaman onlara bütünüyle kendini vererek İslâma hizmet etmeye çalışmak ve bununla başka menfi cereyanlara karşı koymaya gayret etmek, elinde tuttuğu misyonla bağdaşmaz. Hatta çoğu zaman oynadığı siyasî rol ile ve hedeflediği amaçla da bağdaşmaz. Çünkü, siyasî faaliyetlere dâlp da, birbiriyle boğuşan bütün cereyanlardan uzak kalmak imkânsızdır. Çünkü bu, bağdaştırılması imkânsız en açık çelişkilerden biridir

Sırf Allah rızası için ihlasla hareket etmek ile, şu veya bu şekilde anlaşılacak profesyonel siyasî cemaatlerden herhangi birine dayanmak çok zor bağdaştır. Evet, çünkü bu dayanma böyle bir cemaatten sadır olacak birçok sapmalara ve günahlara ses çıkarmamayı gerektirir. Aynı şekilde, böyle bir cemaatin kendisini güvenilir bir bekçi ve halis bir dâvetçi olarak iddia ettiği İslâmın maslahatı hesabına onunla büyük ölçüde yaranma ve uzlaşmayı icab ettirir. Üstelik, böyle bir cemaatle müdara etmek, onu meydana getiren fertlerle gerçek bir dostluk ve arkadaşlığa götürür. Bundan da, kalbde bir takım karanlık izler bırakır ki, kalbi katılaştırır, Allah'a manen yaklaşmaya vesile olan ve insanın en çok muhtaç olduğu taat ve özel ibadetleri unutturur.

Şimdi Üstad merhumun, bu sebebi açıklarken söylediklerine kulak verelim:

"Bu alakasızlık ve içtinabın en ehemmiyetli sebebi: Mesleğimizin esası olan 'ihlas' bizi menediyor. Çünkü: Bu gaflet zamanında, hususan tarafgirâne mefkureler sahibi, herşeyi kendi mesleğine alet ederek, hatta dinî ve uhrevî hareketini da, o dünyevi mesleğe bir nevi alet hükmüne getiriyor. Halbuki, hakaik-i imaniye ve hizmet-i nurîye-i kudsiye, kainatta hiç bir şeye alet olamaz. Rıza-yı İlahiden başka bir gayesi olamaz. Halbuki şimdiki cereyanların tarafgirane çarpışmaları hengâmında bu sırr-ı ihlası muhafaza etmek, dinini dünyaya alet etmemek müşkülleşmiş. En iyi çare, cereyanların kuvveti yerine, inayet ve tevfik-i İlahiyeye dayanmaktır." ¹

Bediüzzaman burada nazârî bir yaklaşımla açıkladığını, başka bir yerde müşahhas ve fiilî tecrübesine dayanarak mücessem bir biçimde ortaya koyuyor:

"Risale-i Nurun bu kadar muarızlarına mukabil en büyük kuvveti ihlas olduğundan ve dünyanın hiç bir şeyine alet olmadığı gibi, tarafgirlik hissiyatına bina edilen cereyanlara, hususan siyasete temas eden cereyanlarla alakadar olmaz. Çünkü tarafgirlik damarı, ihlası kırar, hakikatı değiştirir. Hatta benim otuz sene den beri siyaseti terkettiğime sebep, bir mübarek âlimin takip ettiği cereyanın tarafgirlik damarı ile sahîh ve büyük bir âlimin onun fikrine muhalif olmasından tefsik derecesinde tahkir edip ve cereyanına ve kendi fikrine muvafık meşhur ve mütecaviz bir münafığı gayet medh ü sena etti. Ben de bütün ruhumla ürk-tüm." ²

İkincisi: Bilindiği gibi, siyasî yöntem, genellikle birilerinin hatasından kaynaklanan veya ictimâî ve siyasî nizamın bozulmasından ileri gelen birtakım hata ve sapsapmalardan, bununla ilgisi olmayan başkalarını sorumlu tutar. Bunu da, belli bir hedefe ulaşmak için yapar. Bu siyâsî yöntemin ölçülerine göre, bu sorumlu tutmanın meşru olması için tek şart uğrunda çalıştıkları hedefe göre, o yöntem sahiplerinin kanaatidir. Çoğu kez sözkonusu hedef meşruluğu konusunda siyasî bir bakış açısına dayanır. Bazen geçici bir dönem için olur ve bu dönemi belli bir siyâsî düşünceyi taşıyan bir cemaat belirler.

Allah yolunun dâvetçisi, siyâsî cereyanlara daldığı zaman, bu hüküm ve anlayışın hakimiyetini kabul etmesi, dolayısıyla bir seri kötülüklerine göz yumması, hattâ bunun için planlar çizmesi gerekir. Suçsuz ve dokunulmaz kimselerin maruz kalacakları

¹Emirdağ Lahikası: c. 1, s.38.

²A.g.e. s. 266.

haksızlıkları onaylaması gerekir. Bu da sözkonusu yöntemle göre, davetçinin ittifak kurduğu siyâsî akımla birlikte çalışmanın gereklerindedir.

Oysa İslâmın o yüce prensipleri bu yöntemle kesin olarak çelişiyor. Çünkü böyle bir yöntem meselâ şu âyete terstir:

"Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez."³ Dolayısıyla su esasla da çelişir: "Def-i mefâsid, celb-i menafiden önce gelir." Zaten bu prensip; de şu âyet-i kerimenin hülasasıdır: "İnsanlardan öyleleri vardır ki, dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Hatta böylesi, kalbinde olana (samimi olduğuna) Allah'ı şahit tutar. Halbuki o hasımların en yamanıdır. O, dönüp gitti mi (yahut bir iş başına geçti mi) yeryüzünde ortalığı fesada vermek, ekinleri tahrip edip nesilleri bozmak için çalışır. Allah bozgunculuğu sevmez."⁴ Bu metodun çeliştiği başka bir düstur da şu âyet-i kerimedir: "İşte bu yüzdendir ki, İsrailoğullarına şöyle yazmıştık: Kim, bir cana veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur."⁵

Siyâsî yöntem, meselelerin çözümünde gücünü her zaman beşerî kalabalıklardan alır. Bu sebeple de, bazen temelden batıl ve yanlış olan kişisel çıkarları gerçekleştirmek için çok büyük vaadlerde bulunur. Fakat, Allah'ın kitabından ve Resûlullahın (a.s.m.) sünnetinden süzülen İslâmî metod ise, gücünü Allah'ın bütün kullarına olan rahmet ve lütfundan alır. Bu sebeple de, suçsuz insanlardan meydana gelen cemaatin teşekkülü ve toplumda salah tohumlarının yeşermesini suçlu ve bozguncu fertleri cezalandırmaya tercih eder. Çünkü suçsuzları ürkütmek ve iyilik tohumlarını söküüp atmamak, cüz'î fesatları, günahları ve sapmaları cezalandırmaktan vazgeçmekten daha fazla toplumda fesat, kötülük ve fitnelerin yayılmasına sebep olur. İşte Hz. Peygamberin (a.s.m.) Hz. Aişe'den, hem peygamber sözü hem de sahabî sözü olarak rivayet edilen şu hadisi bu noktayı ifade ediyor: "Gücünüzün yettiği kadar, şer'i cezaları şüphelerden dolayı uygulamaktan vazgeçin. Çünkü, hakimnin affetmekte yanılması ceza vermekte yanılmasından daha iyidir."

Üstad Bediüzzaman, İslâma davet alanında, daha önce son derece meşgul olmuş ve faydalanmaya çalışmışken daha sonra siyasetten istifade etme metodundan neden çekildiği sorusuna cevap verirken bu ikinci faktörü en açık ve net bir biçimde şöyle ifade etmiştir:

"Siyaset-i beşeriyenin en esaslı bir kanun-u esasî olan, 'Selamet-i millet için ferdler feda edilir. Cemaatin selameti için eşhas kurban edilir. Vatan için herşey feda edilir.' diye; bütün nev-i beşerdeki şimdiye kadar dehşetli cinayetler bu kanunun su-i istimalinden neşet ettiğini katıyyen bildim. Bu kanun-u esasîyi beşeriye, bir hadd-i muayyenesi olmadığı için çok su-i istimaline yol açmış. İki harb-i umumi, bu gaddar kanun-u esasînin su-i istimalinden çıkıp bin sene beşerin terakkiyatını zir ü zeber ettiği gibi, on cânî yüzünden doksan masumun mahvına fetva verdi. Bir menfaat-i umumi perdesi altında şahsî garazlar, bir canî yüzün-

³En'am Sûresi: 164.

⁴Bakara Sûresi: 204-205.

⁵Mâide Sûresi: 32.

den bir kasabayı harab etti. Risale-i Nur bu hakikati bazı mecmua ve müdafaatta isbat ettiği için onlara havale ediyorum.

"İşte beşeriyet siyasetlerinin bu gaddar kanun-u esasisine karşı Arş-ı Azamdan gelen Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyandaki bu gelen kanun-u esasıyı buldum. O kanunu da şu âyet ifade ediyor:

وَلَا تَرَوْا وَزَرَ وَزَرَ أُخْرَى
مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

"Yani bu iki âyet, bu esasî ders veriyor ki: Bir adamın cinayetiyle başkalar mesul olmaz. Hem, bir masum, rızası olmadan bütün insana da feda edilmez. Kendi ihtiyarıyla kendi rızasıyla kendini feda etse o fedakârlık bir şehadettir ki, o başka meseledir, diye hakiki adalet-i beşeriyeyi tesis ediyor."⁶

Suâlar'da da şöyle demektedir:

"Hem şimdi hükmeden öyle kuvvetli cereyanlar içinde siyasete girenlerden hiçbir kimse, istiklalîyetini ve ihlasını muhafaza edemez. Herhalde bir cereyân onun hareketini kendi hesabına alacak, dünyevî maksadına aiet edecek. O hizmetin kudsiyetini bozacak. Hem maddî mübarezede şu asrın bir düsturu olan eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdat ile, birinin hatasıyla onun masum çok taraftarlarını ezmek lâzım gelecek. Yoksa, mağlup düşecek. Hem dünya için, dinini bırakan veya âlet edenlerin nazarlarında Kur'ân'ın hiçbir şeye alet olmayan kudsî hakikatları, bir propaganda-i siyasete alet olmuş tevehhüm edilecek. Hem milletin her tabakası muvafığı ve muhalifî, me'muru ve âmisinin o hakikatlarda hisseleri var ve onlara muhtaçtırlar. Risâle-i Nûr Şakirdleri, tam bîtarafane kalmak için siyaseti ve maddî mübarezeyi tam bırakmak ve hiç karışmamak lâzım gelmiş."⁷

Üçüncüsü: Allah yoluna dâvet ve Allah'ın dinini tebliğde en önemli husus, değişik grupları, meşrepleri ve sosyal seviyeleriyle birlikte bütün insanlara aynı ölçüde yönelmektir. Dâvetin ışıkları tam bir objektiflikle hepsine birden yöneltilmelidir. Bu konuda hiçbir grup ihmal edilip değerinin yanında yer alınmaz, hiçbirini terkedilip diğerleriyle senli benli olunmaz. Bunun mânâsı şudur: Allah yolunun dâvetçisi, tam bir tarafsızlıkla tanınmalıdır. Bütün insanlarla olan ilişkisi, hakimin kendisine başvuran taraflarla olan ilişkisi şeklinde olmalıdır. Çünkü o, idareci ve liderlere hitab ettiği gibi, sıradan insanlara ve halk yığınlarına da hitap eder. Onun muhatapları arasında zenginler ve varlıklı insanlar bulunduğu gibi, fakir ve yoksul kimseler de bulunur. Yani, üzerlerinde titreme, onları sevmeye ve geleceklerini düşünme konusunda hepsine eşit sevide özen göstermelidir. Evet, dinleyicilerinin kültürel ve ilmî açıdan seviyelerinin değişikliğine ve şüphelerinin farklılığına göre üslubu değişebilir. Bu ayrı bir konudur. Allah'ın yoluna dâvet eden kişi, zaten böyle bir hikmeîli tutumla nitelenmek durumundadır. Ancak, bütün insanlara yönelişi ve onlara karşı taşıdığı duygular, üzerinde titreme, şefkat ve sevgi bakımından eşit derecede bulunmalıdır. İşte, peygamberlerin, elçilerin ve bunlardan sonra gelen diğer Rabbânî âlim ve dâvetçilerin durumu budur. Acaba, siyasî cereyanlara kapılan, onlardaki bazı muvafıkların yanında yer alıp muhaliflerle mücadele eden bir kimsenin, bütün insanlara eşit sevide şefkat ve sevgi göstermesi, hepsinin üzerinde aynı derecede titremesi

⁶Emirdağ Lahikası: c. 2, s. 97.

⁷Suâlar, On Dördüncü Şua, s. 303.

mümkün mü? Hattâ, kendilerini çağırıldığı ve sözkonusu ettiği konularda hepsinin güvenini kazanmasının imkânı var mı?

Bu sorunun cevabı gayet açıktır: O kişi, değil mi ki, siyasî faaliyetlerin içine girmiş, birbirleriyle yarışan, hatta boğuşan siyâsî cereyanlara katılmış, artık, kendisini şu veya bu sebepten içinde bulunduğu, kendileriyle iyi olduğu veya sözleştiği grubun dışında kalan herkesle yarışan, hatta boğuşan bir konumda bulur. Artık, o gruplarla karşılıklı anlayış, uzlaşma ve sevgi köprülerini kurabilmesi ve bununla kendilerini Allah'ın yoluna çağırması hiç mümkün ve müyesser olur mu?

İşte görüldüğü gibi, Allah yoluna dâvet ve Onun dinini tebliğ, insânî bir görev olarak karşımıza çıkıyor. Bu görev, bütün siyâsî yarışma ve çekişmelerin üzerinde yer alır. Bu dâvet, herkese karşı samimiyet ve herkese karşı şefkat şualarıyla tesirini gösterir. Böylece bütün insanlara yayılır, bütün gönüllere ve akıllara uzanır. İşte bu asil ve bütün şaibe ve kuşkulardan arınmış tutumundan dolayıdır ki, Bediüzzaman, Atatürk'ten tutun da, Millet Meclisi üyelerine ve diğer idareci ve liderlere ve öteki bütün insanlara varıncaya kadar herkese öğüt ve öğretilerini yöneltebilmiş, maksadının duruluğunu hiçbir kuşku bulandırmamış, bu sayılanlardan hiçbir grup veya cemaatin yanında yer almamıştır.

3) Burada bir soruyu cevaplandırmak durumundayız. Bu soru, İslâm dâvetinin siyâsî faaliyetlerle karıştırılmasının tehlikesinden bunun değişik İslâmî hizmetlere zarar vereceğinden söz edildiği zaman birçok insanın, özellikle siyasî faaliyetlere eğilimli kimselerin kafasına takılıyor.

Bu insanlardan bazıları bizim geçen açıklamalarımızdan veya Bediüzzaman Merhumun takındığı tutumdan şöyle anlıyor: Sanki bu, İslâmî, bir takım taat ve ibadetler yoluyla insan ile Rabbi arasında mücerred bir bağdan ibaret olarak algılamaya dâvetmiş gibi zannediyor. Bu dâvete göre, İslâmın siyasî ve idarî meselelerle hiçbir ilişkisi yokmuş, o aynı anda din ve devlet değil de, ibadethane ve camilerin içerisine hapsedilmiş, toplumdan ve toplum düzeninden soyutlanmış bir din olarak gösterildiğini sanıyor. Oysa biz bunun tersini üzerine basa basa belirttik ve belirtiyoruz.

Böyle bir anlayış, büyük bir hata içerisine yuvarlanmanın yanında, İslâmî anlamamanın ve İslâma ulaştırıcı yol ile İslâmî meydana getiren öz arasındaki farkı bilememenin ifadesidir. Bu gaflete, bazı cahil kimselerin içine düşmesi veya sıradan bir Müslümanın maruz kalması mümkün ise de, İslâm dâvetiyle meşgul olanların ve İslâmî faaliyetlerde bulunanların böyle bir anlayışa sapması yakışmaz.

Şunu bilmemiz lâzım ki: Toplum İslâmî bir düzluğe çıkarmak ve onu Allah'ın emirleri ve hükümleriyle boyamak için Allah'ın dinini tebliğ eden ve onu insanlara tanıtan kimselerin yürümesi gereken yol ile, İslâm ve yasalarını meydana getiren prensipler arasında büyük bir fark vardır.

İslâmın intişarına, güç ve hakimeyitinin genişlemesine götüren yol, Bediüzzaman Merhumun da üzerine basa basa belirttiği gibi, cereyanların şaibelerinden ve siyaset entrikalarından uzak ve duru olması gerekir. Bu da, Bediüzzaman'ın tekrar tekrar belirttiği ve üzerinde durup uzun uzadıya açıkladığı sebeplerden dolayıdır.

İnsanları iknaya, buradan da tatbika çalıştığımız İslâmın özü ve muhtevası ise, Allah'ın kitabı ve Resûlünün sünnetinin gösterdiği bütün prensip ve hükümlerden meydana geliyor. Bu prensip ve hükümlerin şe'ni, insanın gerek öze hayatını ve

gerekse hemcinsleri olan diğer insanlarla ilişkilerini düzenlemek, ailenin hukuk ve nizamını gözetmek, bir bütün olarak İslâm toplumunu kurmak, ondaki yasaları düzenlemek, idarecilerle halk arasındaki sağlıklı insanî ilişkileri tanzim etmek, emredici ve yasaklayıcı naslarla âhenk içerisinde yönetenle yönetilenler arasında şûra esasını ikame etmektir. Yine bir bütün olarak İslâmî prensipler, Müslümanlarla diğerleri arasındaki gerek savaş ve gerekse barış hallerinde devletler arası ilişkileri de düzenler, vs...

İslâm hukununun geniş kaynakları bütün hükümlerin detaylarını en geniş çerçevede ve mükemmel biçimde açıklama görevini yerine getirmiştir. Acaba hal böyle iken, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın uymamızı emir buyurduğu İslâmın, bütün bu prensip ve hükümlerden meydana geldiğinde hiçbir şüphe kalır mı? O haide, gerek iç ve gerekse dış siyasetin hiç bir yönünün bu dinin kapsam ve hakimiyetinden hariç kalması mümkün mü?

Bediüzzaman merhumun, siyasî faaliyetlerinden ve çevresindeki siyasî oyunlardan edindiği tecrübe sonucu dikkat çektiği nokta şudur: Kapsamlı bir biçimde İslâm binasını kurmak, halisane bir biçimde Allah yoluna dâvet etmek, Allah'ın dinini tam anlamıyla tanıtmaya, bu dini insanlara gönülden sevdirmeye, bunun için de siyasetin cazibesine kapılmamaya, onun yörüngesine girmemeye, bazı grupların yanında yer alıp da diğerlerine cephe almamaya bağlıdır.

Sonunda, dünya ve ahiret maslahatlarını kapsayan, her türlü ferdî, ictimâî ve siyâsî ihtiyaçları karşılayan geniş İslâmî yapıyı sağlam bir biçimde kurma imkânı bulmanın tek bedeli, belirtilen yolda yürümek ve o metodu uygulamaktır.

Hiç kuşkusuz, bunu gözetmeyip, acele ederek bu geniş İslâmî yapıya ulaşma yolunu siyâsî faaliyetlerine bulaştıran, bu uğurda siyâset adamlarının yöntem, dolap ve entrikalarını ödünç alan ve bunun için de bazı kesimlerle sözleşmelere girip diğer birilerini bir yana iten kimseler, hem kendilerini hem de milletlerini en ideal insanî hayat binasının bütün yönlerini içine alan o İslâmî yapıya ulaşmaktan yoksun bırakıyorlar. Hatta bununla da kalmayıp, bizzat İslâmî bile, Müslümanların yaşantısı üzerindeki terbiyevî, ictimâî ve siyâsî hakimiyetinden mahrum bırakıyorlar. Şu hikmetli atasözü ne kadar da doğrudur: "Henüz zamanı gelmemiş bir şeyi aceleyle isteyen, ondan yoksun bırakılmakla cezalandırılır."

Bediüzzaman'ın bunca tecrübe ve sıkıntıları sonucunda elde edip üzerine basa başa ve tekrarlar belirttiği nasihatleri, gerek Arap ve gerekse diğer İslâm ülkelerindeki siyasî faaliyetler alanında, muhtevasının güvenilirliği, tesir ve neticelerinin sıhhati açıkça görünmektedir.

İslâmî cemaat ve hareketlerin büyük çoğunluğu, Üstad Bediüzzaman'ın sakındırdığı vartalara düşmüşlerdir. Nitekim bunlar, İslâmî faaliyetlerinde İslâma hizmet gibi bir meseleleri olmayan, siyaseti biricik amaç ve hedeflerine ulaşma vesilesi ve meslek edinen, bunu aynı anda hem vasıta, hem de gaye yapan diğer parti ve örgütlere uymayı daha hoş ve tatlı bulmuşlardır.

Bu cemaatlerin pek çoğu sözkonusu profesyonel politikacıları taklid etmeye başlamışlar. Bu konuda, iki görevin özü ve iki yolun metodu arasındaki korkunç farkı göremiyorlar. Bunun sonucu da Bediüzzaman'ın sakındırdığı husus olmuştur.

Bunlar, Allah'ın dinini tebliğ etmeyi, insanlara İslâmî ve dâvâsını öğretmeyi bir yana bırakıp bunun yerine iktidar koltuğuna gelmeye, idareciler ve siyasî amaçlı kimselerle bu yolda yarışa ve çekişmeye yöneldiler. Böyle bir yol tercih ettikleri için de, bu uğurda çeşitli kesimlerle antlaşmalar akdedip diğer birilerine husumet beslemeye mecbur kaldılar. Peki sonuç ne oldu?

Sonuç şöyle oldu: Allah yoluna çağrı ve Onun dinini tanıtırma görevi boş kaldı. Ne yazık ki, bu boşluğu misyonerler, tahripkârlar ve kötü niyetli insanlar doldurmaya başladı. İkinci olarak da şöyle oldu: Sözkonusu İslâmcılar, profesyonel siyasîlerle aynı yolda birleştiler, aynı metoddâ kaynaştılar. Bunun sonucu, İslâmcıların safına, liderlik ve iktidar konusunda siyasî emelleri ve kişisel çıkarları bulunan pek çok kişi sızıp karıştı. Bu kimseler, İslâmî şahıslarına ve amaçlarına perde yaptılar. İki taraf arasında, metod birliği ve üslup birliği bu durumu kolaylaştırdı. Bundan sonra, İslâmî bir hedefe bürünme son derece kolay ve basit hale geldi. Sayfalar karıştı, doğruluk ve aldatmaca yanyana geldi, halk gerçekleri farkedemez oldu, geniş halk kesimleri temyiz ve tefrik kabiliyetlerini yitirdi.

Üçüncü bir sonuç da şu oldu: Sözkonusu islamcılar, siyasî parti ve örgütlerin belli hedeflerine ulaşmak için genel olarak başvurdukları, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmak, çoğunluğun maslahatına zarar vermek, masum insanları korkutmak, suçsuzları katletmek gibi yolları kendileri için de meşru görmeye başladılar. Ki bütün bu yöntemler, Bediüzzaman'ın da vurguladığı gibi Allah'ın dinindeki şu kanun ve düstur ile sakıncalı ve mütecaviz birer metoddur. Allah'ın dinindeki kanun şudur: "Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez."⁸ Düstur da şudur: "Def-i mefâsîd, celb-i menafiden önce gelir."

Sonra bütün bu sonuçlar da şöyle bir sonuç doğurdu: Bu kişiler önünde, arzu ettikleri İslâmî toplumu kurma yolu kapandı. Hatta, kendileriyle bu emelleri arasındaki uçurum gittikçe büyüdü, engeller kat kat arttı. Dolayısıyla, ne dinî konuda cahiller ve şaşkınlık cahillik ve şaşkınlıklarından kurtulup İslâma sempati besleyip ona bağlandı, ne de yöneticiler ve liderler sözkonusu İslâmcıların İslâmî maksatlarının samimiyetine ve dine gerçek dostluklarına güvendi. Aksine, sözkonusu yöneticiler kendi içlerinden, bunların, her ne kadar aldatıcı ve yeni bir yöntem icad etseler de siyasî düşünüyü ve iktidar aşkı bir grup olduğuna kanaat getirdi. Bizzat bu İslâmcılar da, Allah'ın dinine ilişkin samimiyet ve ihlaslarını, Allah'a ibadet ve kulluk mihrabında sebat ve sürekliliği koruyamadılar. Çünkü, yeryüzünde fesat çıkarma çabası, insanların maslahatlarına zarar verme, masum ve suçsuzların dokunulmaz hayatlarını önemsiz görme gayretinin, kalbte ihlas ışığından bir parıltı bırakması mümkün değildir. Yine, bu tür eylemleri yapan kişinin, Allah'ın huzurunda durup kulluk etme ve kendini Allah'a ibadete adama zevkini muhafaza etmesi imkânsızdır.

Sonra bütün bunların neticesi olarak, İslâmın münezze ve uzak bulunduğu şeyler ona yakıştırıldı. Meselâ, teröre bünyesinde yer verdiği, yeryüzünde anarşi etkenlerini teşvik ettiği, insanların maslahatlarına zarar verdiği, ferdi çıkarlar veya şahsî maslahatlar için suçsuz kalabalıkları feda etmeyi meşru gördüğü iddia edildi. Yeryüzünde düşmanlık ve fesat çıkarma peşinde koşan bazı devlet ve çevreler,

⁸En'am Sûresi: 164.

bunu bir altın fırsat olarak değerlendirdiler, bu ithamı şişirdikçe şişirdiler, propaganda- larla onu yaydılar, onu olduğundan çok fazla gösterdiler ve bu yolda sesli ve gö- rüntülü bütün yayım organlarını seferber ettiler.

Böylece İslâmın aleyhinde dolaplar dönmeye başladı. Bundan peşpeşe çok bü- yük zararlar doğdu. Pekçok kimse bozuldu ve pek çoğu da kalbî safvetini yitirdi. İslâm imajı karalandı, İslâm cahil ve şaşkın pek çok mensubunun ve İslâmı öğren- mek isteyen ve onun ihtiva ettiği prensip ve öğretilerine büyük ümitler besleyen pek çok gayr-i müslimin gözünden düşürüldü.

İşte bütün bu kötülükler, birçok sözde İslâmcının İslâmî faaliyet adı altında düş- tüğü hatalardan kaynaklandı. Sonra bu kötülüklerin uzantısı ve tesirleri fırsat kolla- yan ve bu hatayı istismar için can atan düşmanların işletmesiyle zincirleme sûretinde sürüp gitti. Sözkonusu düşmanlar, İslâm ve Müslümanlara karşı planlarını gerçekleşt-irmek için bu yanlışlığı sömürüp onu kullandıkça kullandılar.

Bu yanlışlıklar çşemesi hâlâ kaynayıp coşmaya devam ediyor. Yanlış yapanlar da tutumlarında ısrar edip duruyorlar. Böylece hatalar tufanı her tarafa yayılmaya ve karşı konulmaz bir hal almaya başlamış durumda. Fırsat kollayıcı din düşmanları da felaketi gözleyerek meseleyi istismar edip, Müslümanların hatasıyla İslâmı kara- layıp duruyorlar.

Acaba, yanlış yoldaki bu kardeşlerimiz bu bölücü tufan dalgalarının farkına vara- caklar mı? Veya bu tecrübeyi daha önce geçirmiş, daha sonra da bundan vazgeçer- rek öğütlerini kendisinden sonra gelenlere tebliğ ve ilan etmiş zatların nasihatlarına kulak verirler mi?

Öyle inanıyorum ki, bu soruya herhangi bir kesin cevap verme imkânı yoktur. Bunu ancak, hakka geri dönüş ve bu zararlı tutumdan vazgeçiş müjdesini bize ge- tirmesini Allah'tan dilediğimiz gelecek günler bunu kesin olarak cevaplandırır. Çünkü bu acı tecrübeler, sahiplerini ancak çıkmaz yollara götürür.